

obe sestri v društvu mož. Predstavita se jima in zvesta, da je Anjelica vzela bivšega ateista in nemškutarja, ali imovitega zasebnika Sorniga, ki ga je izpreobrnila kot Hrvatca v pobožnega narodnjaka, njena sestra Francka pa se je udala za nekega učitelja v Č. Mijat (Mišo) se je potihoma odtegnil, da ni bilo treba svoje pleše pokazati; lepi Gustav pa se je dal predstaviti Anjeli, o kateri si je domišljjal, da jo hoče zase pridobiti. Ker mu je ona dejala, da ga pozna po imenu, sili vanjo, da naj pove iskreno, kako ga je spoznala. Le-ta pa reče svojemu možu, naj mu on pove način, kako da ga pozna. Gospod Sornig pa mu reče, da bi mu svetoval v Brežicah račune z Mico Valješkovo poravnati. Osramočen se je Gustav izgubil iz društva. Obe sestri, njijna soproga in Miško pa so se udeležili svatbe Andrije in njegove neveste.

Povest je sveža, fantastna, ali obenem živalna in gracijozna. — Nekoliko preradikalno slika nemškutarstvo in umazanost slovenskih fajmoštrov ter jim polaga na jezik slovenščino, katere menda nobeden tako robato ne govori. *R. P.*

Magarašević Djordje: Život i književni rad Nikanora Grujića, pakračkog vladike. U Zagrebu, Tisak Dioničke tiskare 1904, 8°, 134. Preštampano iz 156. knjige „Rada“ Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. — Plemenit človek, uslužen Slovan in plodovit pisatelj je profesor gimnazije v Sremskih Karlovcih, g. Magarašević, ki nam tu podaje obširen životopis Nikanora Grujića, od 1864—1887 vladike pakračkega v Slavoniji. Bil je Grujić prej spremljevalec, prijatelj in pridvorni škof Josipa Rajačića, onega častitljivega moža, ki je leta 1848. vodil narodni srbski pokret ter postal takrat „srbski patrijarh“. Grujića hvalijo kot branitelja srbskih probitkov za burnih dni l. 1848., kot zagovornika svojega naroda v cerkvenih in posvetnih stvareh, kot pesnika, poznavalca in prijatelja narodnega jezika, torej kot redek pojav v političnem, cerkvenem in posvetnem življenju srbskega naroda. In tega moža je po večinoma neobjavljenih virih, osobito po njegovih lastnih memoarih opisal prof. Magarašević.

Z enega mesta tega životopisa pada značilna luč na našega Kopitarja.

Leta 1847. je dal Vuk tiskati svoj prevod novega zakona ter ga je poslal metropolitu Rajačiću na odobrenje. Metropolit se je dakako začudil, kako je mogel ta prevod na Dunaju brez njegove cenzure iziti na svet, ter je pisal na Dunaj, naj se zabrani prodaja tega prevoda, češ, da je poln pogrešnosti, ki „pohujšujejo“ čitalce.

Vukovemu prevodu je bila dala dvorska cenzura svoj imprimatur; baš Kopitar je napolnil Vuka, naj se ogne cenzure pravoslavne cerkve in naj se obrne do dvorske cenzure, pri kateri velja njegova beseda. Vuk je slušal Kopitarja.

V memoarih Grujićevih čitamo: „Vuk je bio moj lični prijatelj i on je pripovedio meni sve, što je morao raditi, dok je sklonio dvorsku cenzuru, da pusti taj prevod njegov u štampu. Iz te njegove pripovetke video sam, da je bio i ovoga puta orudje u rukama onih duhova, koji rade i na političkom i na crkvenom i na književnom polju oko toga, da se ne konsolidira ni u crkvenom ni u narodnom životu našem ono, što njihovim težnjama ne ide u račun. Vuk je to priznao meni, ali je dodao, da on nije mogao drukčije raditi, jer se bojao, da mu ne osakati naša cenzura jezika u prevodu njegovom.“

Te trditve Grujićeve je treba zvezati z nekim pismom Vukovim iz l. leta 1848., kjer govori o svojem prevodu ter se brani sumničenja z rimsko propagando, češ, da mu je tiskala njegov prevod. „Kako bi rimska propaganda svojim troškom nabavljala našem narodu ono, što svojim jednovjernima zabranjuje . .“ (65—67).

Toliko je jasno iz vsega tega, da je Vuk po Kopitarjevem navodu vsaj iz jezikovnih razlogov — če že ne iz cerkvenih — kratil narodni cenzuri srbski kompetenco in dvorni cenzuri dal prihiko, da „delu med Srbi red“.

Grujić je naš Slomšek po dobi, v kateri je živel (1810—1887), po poklicu tavečenik, nazadnje škof, po pesniškem duhu, ki je donekle uvaževal že narodno pesen, po jezikoslovnem zanimanju in delovanju, po trudu na polju šolske književnosti izza leta 1848, po slovanski zavesti — odlično se je udeležil narodne skupščine maja meseca 1848 v Sremskih Karlovcih in slovanskega shoda v Pragi — po zastopanju narodnih individualnosti v Slovanstvu (prijateljeval je z Ludevitom Sturcom, pobornikom slovaške samostalnosti); iztaknem pa še to-le: Grujić je bil krščen za Mihaelina, a profesor njegov, cistercita, mu je preimenoval to ime v Mihaela, „ker onega ni mogel prevesti v latinski jezik“ (ime Nikanor je Grujićevo samostansko ime) — Slomšek je bil Anton Martin, pa ni rad videl niti Davorina niti Oroslava. Sicer pa je „mnoga šaljiva, ljubavna i vesela društvena pesmica potekla iz Grujićeva pera, a mnoga od tih pesama pevala se i tada, a peva se još i danas u našem društvu“ (5) — torej kakor pri našem Slomšku. *Dr. Fran Ilešič.*

Mirko Breyer. Priloži k starijoi književnoj i kulturnoj povjesti hrvatskoj Zagreb. U nakladi vlastite knjižare 1904. M. 8°, 203 str.

Stare, redke knjige zbirati je vrlo zanimiv posel.

Tako je zanimiv popis knjig, izdanih v raznih tujih mestih, in beležke o življenju Dobrovčanina Bonina de Boninis de Ragusia, ki je baje pozneje dodajal svojemu imenu še oznako „dalmat“ in „dalmatinus“ in o katerem misli gospod Breyer, da je istoveten z nekim „Boninom Dobrichem overo de Boninis“. Pridani so primeri njegovih slov in besorazov. — Takih beležk o starih imenitnikih „hrvatskih“ je 29, med njimi životopis glasovitega pustolova Step. Zanovića Budranina. Smešno pa je, ako imenuje svetega Hieronima Hrvata, ki se je rodil najbrže okoli Stridomu na štajersko-ogrski meji okoli l. 3-10, ter je umrl l. 420. Znano je, da so se Slovani naselili šele v 1. polovici 7. stoletja po Kr. v Panoniji, torej najmanj po 200 letih za sv. Jeronimom. Ker je zasledil g. Breyer neki angleški prevod latinskih del sv. Jeronima v knjižnici britanskega muzeja in ker se smatra sv. Jeronim za apostola Dalmatincev (a ne hrvaških, katerih dotle ni bilo v Dalmaciji), ga seveda anticipando prišteva Hrvatom dalmatinskim. Kakšna je to kritika? — Ne manj neopravičeno je pohrvačenje nekega Georgijevića v Gjurgevića. Ravno tako šepavi so dokazi za hrvatstvo prvega učitelja hebrejskega in kaldejskega jezika na pariškem vsenčilšču, in sicer zato, ker ga je neki Jourdain imenoval hebrejskega konvertita „Paul de Slavonie“. Na začetku petega stoletja v Hrvatski pač ni bilo hrvaških Židov. Hotel je, sam bodoči hrvaški Židov, pridobiti tudi imenitnega pariškega profesorja, ki je bil menda rojen na Hrvatskem, med odličnjake stare Hrvatske. Tudi neki tourski kanonik, ki je izdal francosko molitveno knjižico in mu je ime George de Esclavonie, mu je leta 1505 „pisac Gjure Slovinjanin“ Bogve, odkod je bilo temu možu njegovo ime nadeto? Seveda je g. Breyerju tudi zadrski plemenitaš Simon Grisogono (more li biti bolj italijansko ime? In kakšno je bilo hrvaško?), ker ga g. Breyer šteje med Hrvate zato, ker se je mogel roditi v Dalmaciji le ovejani Hrvat. — Knjiga urgoti tiskarskih napak.

R. P.

Popis publikacija jugoslavske akademije znanosti i umjetnosti 1867—1903. Sve u ovom popisu navedene knjige dobivaju se u knjižari jugoslavske akademije (dioničke tiskare, Gjuro Tupinac) Zagreb, Ilica br. 6. — U Zagrebu, Tisak dioničke tiskare, 1904 m. 8. — Obsega: I. Zbornike, in sicer: 1. Gradju. 1.—3. zv.,